

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

УДК 81'232:811.521

О. Літінська, к.ф.н., доцент

Національний університет «Львівська політехніка», Львів

ТЕХНІКА ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ «ІНТЕРВАЛЬНЕ ПОВТОРЕННЯ» У ВИКЛАДАННІ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

У статті представлено методичні та технічні можливості методу інтервального повторення у викладанні практичного курсу японської мови: дається загальна характеристика методу та розглядаються конкретні приклади систем освоєння лексико-граматичного аспекту курсу, надано практичні рекомендації щодо ефективного впровадження інтервального повторення у навчальний процес.

Ключові слова: *віртуальний тренажер, флеш-картки, інтервальне повторення, інтерактивне навчання, самостійне навчання.*

У статті розглядаються методичні можливості системи інтервального повторення (Spaced Repetition System, скорочено – **SRS**) у викладанні японської мови на прикладі практичної дисципліни «Сучасна японська мова». Аналізуються окремі дидактичні і методологічні проблеми, пов'язані з імплементацією комп'ютерних технологій у процес вивчення іноземних мов.

Актуальність здійсненого дослідження зумовлена сучасними тенденціями в освітній галузі і соціальними реаліями: практика викладання іноземної мови отримала найпотужніший виклик за останні півстоліття у вигляді комп'ютерних програм та різноманітних освітніх он-лайн курсів. Більш того, такі загальнодоступні ресурси як YouTube і Skype докорінно змінили практичний вимір лінгводидактики, адже відтепер мовні навички ефективніше та швидше передаються від комп'ютера до людини, ніж від людини до людини. На наш погляд, відповіддю на цей виклик може стати переосмислення базових методів викладання іноземної мови і ролі викладача у цьому процесі.

Наукова новизна. Ми пропонуємо новий підхід до проблеми залучення комп'ютерних технологій в освітній процес і комплексну програму їх практичного застосування під час вивчення японської мови.

Об'єктом дослідження є інноваційні та ефективні шляхи реалізації навчальної мети дисципліни «Сучасна японська мова», за умови збільшення часу, відведеного на самостійне вивчення і посилення ролі самоосвіти у структурі когнітивної діяльності сучасного студента. *Предмет* – проблеми, що виникають на цьому шляху і їх усунення за допомогою комп'ютерних програм, створених із залученням принципу інтервального повторення.

Мета статті – проаналізувати методичні можливості системи інтервального повторення (**SRS**), досвід практичного використання **SRS** під час викладання дисципліни «Сучасна японська мова». *Завдання* – сформулювати методичні рекомендації щодо ефективного використання **SRS** для вирішення дидактичних завдань з урахування специфіки японської мови.

Методи дослідження: аналіз, синтез, деталізований опис, самоспостереження, просте статистичне опитування. *Матеріали*: тематичні наукові публікації українських та зарубіжних дослідників, статистичні дані, навчально-методичні рекомендації щодо впровадження освітніх комп'ютерних ресурсів.

Розвиток інноваційних технологій у сфері вивчення іноземних мов має потужну теоретичну і дослідницьку базу. Українськими фахівцями було розроблено чимало важливих навчально-методичних посібників, наприклад: Коваль Т.І. [3], Олійник В.В. [2], Трайнев В.А. [5], Шушневич Б. [6] та ін. За Гужвій А., Картошовою Л. та Лапінським В. [1], бібліографія наукових робіт, присвячених проблемі інтеграції комп'ютерних технологій в освітній процес складає понад трьохсот робіт українською і іноземними мовами [1, с. 161-188]. Але методичні рекомендації щодо ефективного використання **SRS** досить рідко ставали предметом обговорення у вітчизняній лінгводидактиці.

Що стосується зарубіжних досліджень, то основний корпус текстів стосується не стільки методологічно-рекомендаційної проблематики, скільки експериментального підтвердження ефективності **SRS** у різноманітних практичних сферах. Наприклад, в Університеті Нового Орлеану проводилися дослідження ефективності **SRS** для вирішення когнітивних проблем пацієнтів із хворобою Альцгеймера (Андерсон, 1990) [7].

Перші дослідження інтервального ефекту були здійснені у 1965 р. дослідниками Д. Аусубелем і М. Юссефом [8]. Дослідження Г. Бахрик (1993) мали на меті показати, що **SRS** можна ефективно використовувати не тільки для вивчення іноземної мови, а й для будь-якої навчальної дисципліни [12]. А. Дургуноглу у 1993 році довів, що інтервальне перечитування сприяє кращому запам'ятовуванню цілого тексту [10]. Дослідження А. Кахілл і Т. Топпіно (1993) показали, що **SRS** може ефективно використовуватись для запам'ятовування візуальних образів, а також, що ця система підходить для роботи з дітьми дошкільного віку [9]. У роботі Кахілл і Топпіно були чітко виокремлені поняття інтервального і масованого повторення. Це стало важливим етапом на шляху становлення теоретичного фрейму **SRS**. Спеціальне дослідження щодо порівняння інтервального і масового повторення було виконано Кітао з Осацького Університету Освіти (1992) [13].

Таким чином, тема інтервального повторення є надзвичайно цікавою і плодотворною, а інтервальний феномен довгий час досліджувався як фізіологічне і психічне явище. Завдяки здійсненій роботі ми маємо дійсно потужний і дієвий інструмент для вивчення японської мови.

Комп'ютерні технології і SRS. Короткий опис системи.

Зараз завдяки стрімкому розвитку комп'ютерних технологій, можливою стала імплементація когнітивної теорії і реалізація масштабних освітніх проєктів. Створені програми (Anki, Iknow, Memrise, Wanikani та інші), які не тільки допомагають

студентам навчатися, але і навчають їх вчитись, ставити перед собою адекватні когнітивні цілі, набувати навичок самостійного моніторингу та організації навчання.

Освітні ресурси **SRS** центруються навколо двох аспектів: інтервальне повторення і перевірка знань за допомогою тестів. Інтервальне повторення – це техніка запам'ятовування, що базується на принципі повторення матеріалу через визначені інтервали часу, які поступово стають все довшими. Метод набув поширення після досліджень пам'яті та процесу забування німецького психолога Германа Еббінгауса. У книзі *Über das Gedächtnis* (1885) (див: *Memory: A Contribution to Experimental Psychology* Hermann Ebbinghaus (1885) Translated by Henry A. Ruger & Clara E. Bussenius (1913)) [11] була сформульована гіпотеза про залежність ступеню забуття від часу, який проходить з моменту вивчення нового матеріалу. Еббінгаус математично обчислив цю залежність і представив у вигляді графіку (рис. 1):

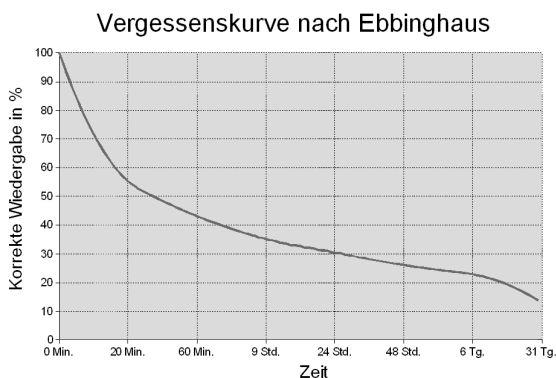

Рис.1 Крива Еббінгауса

З графіку видно, що за перші 20 хвилин забувається до 40% вивченого. Через годину у пам'яті залишається тільки 45% інформації, а після одного дня – тільки 34%. Через шість днів сила пам'яті зменшена до 23% і лише 15% від того, що було вивчено, міцно запам'ятовується. Таким чином, найшвидше процес забування відбувається одразу після отримання нової інформації і уповільнюється з часом. Також Еббінгаус зробив висновок, що нісенітниця (наприклад, набір складів без змісту) забувається швидше. Завдання **SRS** як техніки запам'ятовування – вповільнити процес забування і збільшити кількість матеріалу, який утримується довготривалою пам'яттю. Для цього, базуючись на кривій Еббінгауса, були створені програми з алгоритмом повторення через рівномірно зростаючі проміжки часу. При застосуванні інтервального повторення крива Еббінгауса набуває наступного вигляду (рис. 2.):

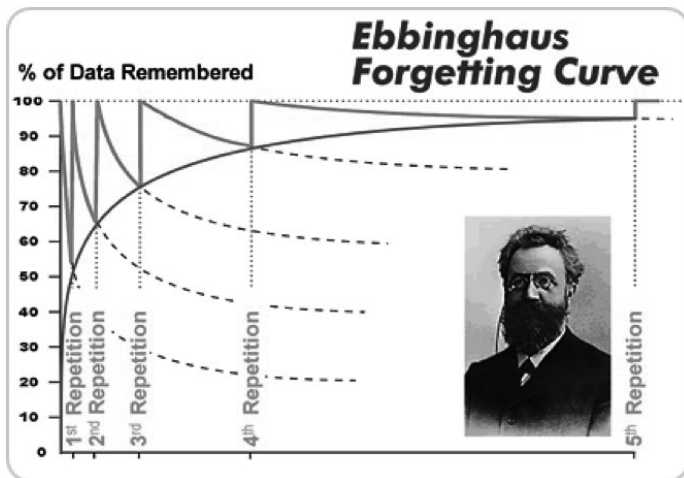

Рис. 2 Крива забування при повтореннях.
(<http://e-kaiwakyozai.com/archives/285>)

Найкращим для повторення є момент, коли інформація починає забуватися, але не забулась повністю. Якщо повторення відбувається запізно, і матеріал вивчається знову, то показник забування знов повертається на початковий рівень 40% за 20 хвилин, тобто процес забування не уповільнюється. Саме тому система інтервального повторення ефективна лише при щоденній роботі.

Досвід впровадження SRS у процес вивчення японської мови. Попередня робота: теоретична основа, опитування студентів і формулювання дидактичних і організаційних цілей.

Під час викладання лексико-граматичного аспекту дисципліни «Сучасна японська мова» студентам пропонується самостійно вивчати лексику, яка передбачена програмою. Успішність засвоєння лексики перевіряється в очному форматі під час виконання граматичних вправ, читання, усного та письмового перекладу. Самостійне вивчення лексики відбувається за умов активного використання SRS, зокрема студентам рекомендовано використовувати для самостійного вивчення лексичного матеріалу сайт Memrise (<https://www.memrise.com>), який також доступний на мобільних пристроях.

Метод інтервального повторення неодноразово обговорювався на японістичному семінарі НУ «Львівська політехніка». Результати цієї роботи представлені на конференції та опубліковані [4, с. 102-104]. Зокрема, було виокремлено і проаналізовано головні теоретичні засади впровадження SRS:

1) Викладач працює в програмі SRS нарівні зі студентами. Проводить спостереження за власним прогресом та обговорює свій досвід зі студентами.

2) Викладач не може рекомендувати студенту якусь програму тільки тому, що вона йому подобається, або є об'єктивно ефективною. Рекомендація має базуватися на твердому теоретичному підґрунті, і студент має чітко розуміти, на яких принципах побудована та чи інша комп'ютерна освітня програма, які психологічні механізми вона активізує. Інструкції щодо використання **SRS** мають бути чіткими і починатись зі вступної лекції на тему кривої забування тощо.

3) Функції контролю мають бути переосмислені і застосовуватися як демонстрація знань, здобутих студентом під час самостійної роботи. Контроль виконується у трьох форматах: 1) Експрес-тести (наприклад, з читання ієрогліфів, уживання слів і словосполучень) і переклади окремих речень під час виконання граматичних вправ. 2) Самоперевірка під час виконання домашнього завдання (наприклад, читання тексту і виконання завдання за його змістом). 3) Комплексна перевірка, яка включає в себе як демонстрацію знань окремих лексичних одиниць, так і розуміння граматичних конструкцій і тексту в цілому.

Крім окреслення теоретичного фрейму використання **SRS**, також було проведене опитування серед студентів різних курсів з метою з'ясування готовності використовувати спеціальні програми під час вивчення японської мови, а також суб'єктивні очікування від цієї практики. На питання нашої анкети зголосилося відповісти 44 респондента. Відповіді на питання «Як в цілому Ви можете охарактеризувати своє ставлення до вивчення іноземної мови за допомогою спеціальних комп'ютерних програм або додатків?» розподілились наступним чином: переважна більшість респондентів (79,5%) відповіли, що освітні програми – це «Корисне доповнення до інших видів занять»; 9,1% обрали відповідь «Корисно для підготовки до екзамену та інших видів контролю»; 9,1% – «Це невід'ємна і основна частина навчання. Більше нічого не треба» і 2,3 % – «Зайве. Даремна трата часу» (Рис. 3).

2. Як в цілому Ви можете охарактеризувати своє ставлення до вивчення іноземної мови за допомогою спеціальних комп'ютерних програм або додатків?

(44 відповіді)

Рис. 3 Результати опитування «Інноваційні технології у вивченні японської мови».

Таким чином, більшість студентів за найкращу форму навчання вважає таку, що поєднує традиційні форми навчання і роботу з комп'ютерною програмою. Цей результат значною мірою вплинув на формат практичного залучення **SRS**: *лексика вивчається за допомогою програми, але результат демонструється в аудиторії*.

Проведена робота дала змогу сформулювати **мету** розвитку дидактичної теорії і практики викладання курсу «Сучасна японська мова»: за допомогою комп'ютерних технологій (ресурсів **SRS**) перейти від практики планування навчального процесу, який базується на підручниках (textbook-based curriculum) до планування, яке було б сфокусоване на студентах (human-based curriculum).

Практичне застосування SRS.

У межах курсу «Сучасна японська мова» студентам першого курсу спеціальності «Прикладна лінгвістика» було запропоновано вивчати лексику що передбачена програмою курсу, на сайті Memrise (<https://www.memrise.com>). Цей ресурс **SRS**, на наше переконання, є одним з найкращих з точки зору лінгводидактики. Він дозволяє відслідковувати прогрес і активність студентів і фіксувати реальну кількість часу, який використали на самостійну роботу; а також – створювати власні курси (набори слів), до вивчення яких залучаються студенти. Була розроблена та впроваджена комплексна програма моніторингу та підтримки самоосвіти серед студентів, яка, зокрема, передбачає наступні заходи: 1) Консультації з використання програми Memrise. 2) Майстер-класи зі створення власних курсів Memrise. 3) Щомісячні студентські колоквиуми та розмовні клуби. 4) Консультації з тайм-менеджменту.

Представлена програма створена на засадах *безперервного навчання* і має на меті сформулювати позицію особистої зацікавленості у навчанні, відповідальне ставлення до самоосвіти, ефективно використовувати час, відведений на самостійну підготовку.

Проміжні результати.

Хоча наша програма існує всього рік, і кількість студентів ще незначна, ми можемо говорити про деякі позитивні результати її впровадження. Серед конкретних результатів зазначаємо: 1) найактивніші студенти першого курсу за 6 місяців користування Memrise опанували понад 1500 слів, працюючи з програмою від 15 до 30 хвилин на день. 2) Завдяки актуалізації номінального часу самостійної роботи вдалось скоротити час аудиторної роботи, відведений на опрацювання підручника *みんなの日本語 初級I 本冊* (замість 160 годин аудиторної роботи витратили 64 години). 3) Якість знань підтверджено високими балами на *日本語能力試験*. 4) Студенти опанували важливу навичку комп'ютерного набору японського тексту та правильного вибору ієрогліфів у текстових редакторах. 5) Покращилось запам'ятовування схожих слів з довгими та короткими складами.

Ми також прогнозуємо поліпшення успішності студентів та покращення психологічно-емоційного клімату на заняттях, збільшення кількості студентів, охочих брати участь у позааудиторній та науковій роботі, складати міжнародні іспити з японської мови, самостійно створювати освітні проекти.

Виявлені недоліки.

Незважаючи на суттєві переваги і дієвість методу інтервального повторення, система не позбавлена недоліків. Наприклад, під час роботи на сайті Memrise, втому може викликати велика кількість повторень при незначному збільшенні кількості нових слів. Оскільки повторювати необхідно кожен день, досить швидко втрачається відчуття новизни. Це негативно впливає на інтенсивність роботи на сайті.

Рекомендації.

Спираючись на теоретичні засади впровадження комп'ютерних освітніх програм і власний досвід роботи з **SRS**, ми сформулювали наступні практичні і методичні рекомендації:

1) На *етапі планування* курсів з використанням **SRS** варто брати до уваги значне скорочення часу, необхідного для успішного засвоєння матеріалу та враховувати необхідність впровадження додаткових матеріалів.

2) На *етапі рекомендації ресурсів SRS* рекомендуємо: а) провести вступну інструкцію з поясненням механізму інтервального повторення; б) протягом навчального семестру проводити моніторинг роботи студентів, вчасно надавати рекомендації і нагадувати про необхідність щоденного повторення; в) пояснити ефект довготривалої пам'яті і надати роз'яснення щодо недовістості тактики «вивчаю за ніч перед екзаменом».

3) На *етапі використання ресурсів SRS* рекомендуємо: а) змінити формат контролю таким чином, щоб студент міг неодноразово продемонструвати отримані знання (наприклад, підбирати матеріали для аудиторного читання і аудіювання з вивченою лексикою, створити студентські розмовні клуби тощо); б) провести для студентів консультації щодо тайм-менеджменту і донести думку про те, що короткотривале, але щоденне навчання ефективніше, ніж екстремальна підготовка в останню хвилину.

4) На *етапі створення методичних посібників і підручників* з японської мови рекомендуємо на основі розділу 新しい言葉 створювати відповідні курси на Memrise або іншому ресурсі **SRS**.

5) На *етапі створення курсів Memrise* рекомендуємо послуговуватись загальними рекомендаціями до створення тестових завдань, зокрема особливу увагу звернути на проблему однозначної відповідності і розрізнення синонімів, унікалі ситуацій, при яких одне завдання може мати декілька правильних відповідей; б) окремо позначати дієслова з する і унікалі плутанини з відповідними іменниками.

Висновки.

Таким чином, **SRS** зарекомендувала себе як ефективний навчальний ресурс, що базується на вагомих теоретичних засадах, дієвість якого підтверджена чисельними експериментами і особистим досвідом використання. Досвід впровадження **SRS** у процес вивчення японської мови вважаємо виключно позитивним, а виявлені недоліки – незначними. Завдяки розвитку комп'ютерних технологій ми отримали ресурс, завдяки якому можна ефективно і швидко досягати різноманітних дидактичних цілей, а в перспективі – впевнено використовувати набуті знання під час спілкування японською мовою і читання текстів.

Розвиток **SRS** в освітніх закладах України є перспективним напрямком діяльності педагогів, філологів, програмістів та інших фахівців. Сьогодні ми відчуваємо брак курсів, створених українською мовою. Усунення цього недоліку є актуальним напрямком подальшої роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуржій А. М. ІТ-готовність вчителів іноземних мов: методологія, теорія, технології : навчальний посібник / А. М. Гуржій, Л. А. Карташова, В. В. Лапінський. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2013. – 230 с.

2. Застосування комп'ютерних і телекомунікаційних технологій у дистанційному навчанні: навч.-метод. комплекс / В. В. Олійник, В. О. Гравіт, С. В. Антощук, А. Л. Кліменко / за заг. ред. В. В. Олійника. – К.: Міленіум, 2005. – 44 с.
3. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: навч.-метод. посібник / Т. І. Коваль, С. О. Сисоева, Л. П. Сущенко. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.
4. Костевич Н. С., Літінська О. Ю. Самоосвіта і комп'ютерні технології у вивченні японської мови / Н. С. Костевич, О. Ю. Літінська // Іноземна мова як засіб мобільності майбутніх фахівців : міжнар. наук.-практ. конф., 1-2 березня 2017 р. : матеріали / ДВНЗ «КНУ» . – Кривий Ріг, 2017. – С. 102-104
5. Трайнев В. А. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщения и рекомендации) : учеб. пособие / В. А. Трайнев, И. В. Трайнев. – 3-е изд. – М.: Изд.-торг. корпорация «Дашков и К °», 2007. – 280 с.
6. Шушневич Б. Організація дистанційного навчання іноземних мов в освітніх закладах України : навч. посібник / Б. Шушневич; Університет «Львівський Ставропігійон». – Львів: «Ставропігійон», 2006. – 206 с.
7. Anderson J. R. Cognitive Psychology and its Implications / J. R. Anderson. – 3-rd ed. – New York: W. H. Freeman publishers, 1990. – 500 p.
8. Ausubel D. P., Youssef M. The Effect of Spaced Repetition on Meaningful Retention / D. P. Ausubel, M. Youssef // Journal of General Psychology. – 1965.– Vol. 73 (1). – P. 147-150
9. Cahill A. Young Children's Recognition as a Function of the Spacing of Repetitions and the Type of Study and Test Stimuli / A. Cahill, T. C Toppino // Bulletin of the Psychonomic Society. – 1993. – Vol. 31 (5). – P. 481-484
10. Durgunoglu A. Y. Effects of Repeated Readings on Bilingual and Monolingual Memory for Text /A.Y. Durgunoglu, M. Mir, S. Ariño-Martí // Contemporary Educational Psychology. – 1993. – Vol. 18 (3). – P. 294-317
11. Ebbinghaus H. Memory: A Contribution to Experimental Psychology [Електроний ресурс] / H. Ebbinghaus (1885) ; translated by Henry A. Ruger, Clara E. Bussenius (1913) . – Originally published in New York by Teachers College, Columbia University. – Режим доступу: <http://psychclassics.yorku.ca/Ebbinghaus/index.htm>. – Назва з екрана. Дата звернення: 01.03.2017
12. Maintenance of Foreign Language Vocabulary and the Spacing Effect / H. P. Bahrick [et al.] // Psychological Science. – 1993. – Vol. 4 (5). – P. 316-321
13. Norihiko Kitao. A Study of Spacing Effect in Free Recall of Sentences: on full processing hypothesis / Norihiko Kitao // Japanese Journal of Psychology. – 1992. – Vol. 63 (2). – P. 100-106.

Стаття надійшла до редакції 29.03.17 р.

О. Литинская, к.ф.н., доцент
Национальный университет «Львовская политехника», г. Львов

ТЕХНИКА ЗАПОМИНАНИЯ «ИНТЕРВАЛЬНОЕ ПОВТОРЕНИЕ» В ПРЕПОДАВАНИИ ЯПОНСКОГО ЯЗЫКА

В статье представлены методические и технические возможности интервального повторения в преподавании практического курса «Современного японского языка»: дается общая характеристика метода и рассматриваются конкретные примеры систем освоения лексико-грамматического аспекта курса, даны практические рекомендации по эффективному внедрению интервального повторения в учебный процесс.

Ключевые слова: виртуальный тренажер, флэш-карты, интервальное повторение, интерактивное обучение, самостоятельное обучение.

О. Litinska, PhD in Philosophy, docent
National University "Lviv Polytechnic", Lviv

SPACED REPETITION LEARNING TECHNIQUE IN TEACHING JAPANESE

The article presents the methodical and technical possibilities of spaced repetition in the teaching of the practical course of "Modern Japanese Language": the general characteristics of the method; specific examples of systems for mastering the lexical and grammatical aspect of the course and practical recommendations for the effective implementation of spaced repetition in the teaching process are given.

Key words: virtual simulator, flash cards, spaced repetition, interactive training, self-learning.

УДК 378.147

Ю. Локишина, викладач
Харківський національний
педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, Харків

ВИВЧЕННЯ ЯПОНСЬКИХ РЕАЛІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ВІДЕО КУРСУ 新日本語の中級

Стаття присвячена особливостям викладання японських реалій на заняттях з японської мови. Аналізуються реалії, що зустрічаються у відео курсі 新日本語の中級, а також переваги та недоліки використання цього відео при вивченні реалій. Надаються деякі методичні рекомендації щодо поліпшення процесу вивчення реалій.

Ключові слова: японські реалії, відео, викладання, методичні рекомендації

Тема реалій є достатньо актуальною при викладанні японської мови, адже дозволяє підвищувати вмотивованість студентів при вивченні мови і одночасно культури Японії.